

REGIONÁLNÍ POLITIKA A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Přednáška č. 11

EVROPSKÁ UNIE – NAVRHOVANÁ REFORMA SOUDRŽNOSTI (poslední aktuální informace)

11.1. Čtyři základní výzvy navrhované reformy

- informace k navrhované reformě politiky soudržnosti byly vydané v rámci III. kohezní zprávy „**Nové partnerství pro soudržnost – konvergence, konkurenceschopnost, spolupráce**“
- Evropská komise zmiňuje, že politika soudržnosti procházela dynamickým vývojem a během posledních 15 let byla výrazně posílena a jeví se současně jako významný nástroj podporující růst prostřednictvím investic do lidského i fyzického kapitálu.
- **Evropská komise konstatuje, že se v několika posledních letech výrazně zpomalil ekonomický růst a vzrostla nezaměstnanost a tím došlo k nižšímu růstu produktivity napříč EU, a proto musí politika soudržnosti projít významnou reformou**

Navrhovaná reforma se opírá o 4 následující výzvy:

- **Více soudržnosti v rozšířené EU**
- **Posílení priorit EU**
- **Zajištění příspěvku všech regionů a obyvatel EU k trvale udržitelnému rozvoji**
- **Posílení efektivity politiky soudržnosti**

1) Více soudržnosti v rozšířené EU

- bezprecedentní rozšíření EU přináší velkou výzvu pro konkurenceschopnost a interní soudržnost EU
- rozšíření vedlo k prohloubení ekonomických rozdílů v EU a geografickému posunu těžiště problémů směrem na Východ; složitější bude situaci v oblastech zaměstnanosti
- socioekonomické rozdíly se zdvojnásobí
- současně EU čelí výzvám v podobě nutnosti ekonomické restrukturalizace vyplývající z procesu globalizace, otevírání trhu, technologické revoluce, rozvoje znalostní ekonomiky a společnosti, stárnutí populace a nárůstu imigrace
- s tím je spojený nežádoucí vývoj posledních let, kdy se výrazně zpomaluje ekonomický růst EU a narůstá nezaměstnanost
- demografické stárnutí si žádá podporu aktivních politik k využití potenciálu starší populace

2) Posílení priorit EU

- politika soudržnosti je integrální součástí Lisabonské strategie a Göteborgských priorit
- tyto priority je nutné zakomponovat do politiky soudržnosti tak, aby se staly klíčovým elementem v rámci národních i regionálních rozvojových programů
- růst a soudržnost se navzájem podporují, neboli bez růstu EU nedosáhne svých cílů a zároveň růst samostatně nepovede k vyšší solidaritě v rozšířené EU

3) Zajištění příspěvku všech regionů a obyvatel EU k udržitelnému rozvoji

- rozdíly ve výstupech, produktivitě a přístupu k pracovním příležitostem, které přetrvávají jak mezi státy, tak mezi regiony, mají původ ve strukturálních nedostatcích v klíčových faktorech konkurenceschopnosti - neadekvátním investování do fyzického a lidského kapitálu, nedostatečné inovační kapacitě a regionální správě a v nízké úrovni investic v oblasti životního prostředí
- posilování regionální konkurenceschopnosti prostřednictvím cílených investic a poskytování ekonomických příležitostí, které přinesou občanům možnost využít jejich schopnosti, podporuje růstový potenciál EU jako celku

4) Posílení efektivity politiky soudržnosti

- reforma politiky soudržnosti by měla být příležitostí pro její vyšší efektivitu, transparentnost a politickou odpovědnost
- vyžaduje definici strategického přístupu, kterým budou vyjádřeny priority a pravidelné, otevřené hodnocení dosaženého pokroku
- je třeba posílit institucionální kapacity na všech stupních správy

11.2. Návrh nové architektury politiky soudržnosti po roce 2006

- Evropská komise se domnívá, že pozornost by se měla soustředit na **omezený počet priorit**, které budou přinášet **stimulační účinek a významnou přidanou hodnotu**
- pro **regionální programy** je navrhován omezený počet **klíčových témat: inovace a znalostní ekonomika, životní prostředí a prevence rizik, dostupnost a služby společného ekonomického zájmu.**
- pro programy zaměstnanosti bude cílem dosažení plné zaměstnanosti a další cíle stanovené v Evropské strategii zaměstnanosti.
- základem navrhované struktury jsou **tři nové cíle**:
 - **KONVERGENCE**
 - **REGIONÁLNÍ KONKURENCESCHOPNOST A ZAMĚSTNANOST**
 - **EVROPSKÁ ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCE**

1. Konvergence

- tento cíl je zaměřen na **nejméně rozvinuté členské státy a regiony** a je **nejvyšší prioritou politiky soudržnosti**
- klíčovým cílem politiky soudržnosti bude **podpora prorůstových podmínek a faktorů, které by měly v důsledku vést k reálnému snížení rozdílů**
- **nárok na podporu v rámci této priority budou mít regiony NUTS II, jejichž HDP (v paritě kupní síly) je nižší než 75% průměru EU**
- výchozí statistická data budou pravděpodobně za období 2001-2003
- Evropská komise také navrhuje, aby byla **dočasná podpora** poskytnuta regionům, které z důvodů rozšíření budou mít HDP vyšší jak 75% (statistický efekt)
- v zájmu spravedlnosti bude těmto regionům umožněno dokončit proces konvergence prostřednictvím režimu **phasing-out**, který předpokládá podporu až do roku 2013
- V rámci této priority bude poskytována podpora prostřednictvím ERDF, ESF a Fondu soudržnosti
- Fond soudržnosti budou moci využívat státy, jejichž HDP bude pod 90% průměru EU
- Fond soudržnosti by měl posílit svůj příspěvek k udržitelnému rozvoji, hlavními prioritami zůstanou dopravní projekty evropského významu a infrastruktura životního prostředí

Z pohledu strukturálních fondů bude v rámci této priority směřovat **podpora z ERDF** na:

- modernizaci a diverzifikaci ekonomické struktury členských států a regionů
 - rozšíření a zlepšení základní infrastruktury
 - ochranu životního prostředí
 - posílení administrativní kapacity národních a regionálních administrativ v řízení Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti
- bude také **posílena role ESF jako hlavního nástroje na podporu Evropské strategie zaměstnanosti**
- **nová generace programů** by měla kromě jiného vycházet z výsledků **iniciativy EQUAL**

Podpora bude zaměřena na:

- zlepšení kvality a schopnosti institucí trhu práce, vzdělávacích systémů a sociálních a ošetrovatelských služeb
- zvýšení investic do lidského kapitálu
- adaptaci veřejné správy

2. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

- analýzy obsažené ve III. kohezní zprávě prokazují, že nejen nejzaostalejší regiony čelí podstatným výzvám
- proto by se i v dalších regionech měly prostředky EU stát katalyzátorem rozvoje a měly by přispět k mobilizaci národních a regionálních politik a zdrojů při naplňování **Lisabonské a Göteborgské strategie**
- kromě toho je přítomnost intervencí politiky soudržnosti přirozenou součástí politické, ekonomické a sociální integrace EU a umožňuje podporu veřejným i soukromým investorům a tím jejich zapojení při dosahování cílů EU

Nové programy by se měly zaměřit na **tři oblasti intervence**:

- **inovace a ekonomika založená na znalostech** (podpora vědy a výzkumu, podnikání - malé a střední podniky, napojení na výzkum, podpora začínajících firem)
 - **životní prostředí a předcházení rizikům** (čistší technologie, opatření proti znečišťování, ekologická hromadná doprava, regenerace kontaminované a městské půdy, obnovitelné zdroje energie, krizové plány a preventivní a následná opatření, nakládání s vodou);
 - **dostupnost a služby základního ekonomického významu** (silniční a železniční síť, včetně sítí TEN, zlepšení přístupu k telekomunikačním sítím)
- Výše uvedená **podpora bude zaměřena** na regiony nesplňující kritérium zařazení pod prioritu konvergence → půjde tedy o **regiony, jejichž HDP je vyšší než 75 % úrovně HDP EU**

Podpora bude realizována prostřednictvím:

- **regionálních programů** (financovány pouze z ERDF) zaměřených na posílení konkurenceschopnosti regionů a zvýšení jejich atraktivity; podpory směřující do průmyslových, městských a venkovských oblastí
- regionální programy se budou zaměřovat na řešení problémů, kterým čelí **městské a venkovské oblasti ve vztahu k jejich ekonomické restrukturalizaci** a dalším handicapům.

- podporované regiony (NUTS I nebo NUTS II v závislosti na institucionální struktuře státu) budou buď regiony nevyhovující zařazení pod prioritu konvergence nebo regiony, které čerpají v současném období podporu v rámci Cíle 1; v druhém případě budou mít tyto regiony nárok na přechodně vyšší podporu (*phasing-in*)
- **národních programů** (financovány pouze z ESF) zaměřených na **podporu zavedení a implementace strukturálních reforem na trhu práce a posílení sociálního začleňování** (v souladu s Evropskou strategií zaměstnanosti)
 - EK navrhuje, aby byl v případě regionů se statutem *phasing-in* zachován současný průměrný poměr prostředků mezi fondy ERDF a ESF v programech Cíle 1, tj. orientačně asi 80:20
 - v případě dalších regionů by mělo být rozdělení prostředků mezi ERDF a ESF ve vyváženém poměru (50:50)
 - EK předpokládá, že bude opuštěn systém vytváření zón způsobilých oblastí, ale bude zachována tematická koncentrace (programy se zaměří maximálně na 3 výše uvedené oblasti intervence) a dále bude platit pravidlo o minimálním objemu finančních prostředků programu a priority, aby byla zachována koncentrace prostředků
 - při rozdělování prostředků pro prioritu Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost by mělo být v bráno úvahu relativní **znevýhodnění regionů s geografickými handicapy**
 - členský stát by měl při rozdělování prostředků zajistit, že jsou respektována regionální specifika

3. Evropská územní spolupráce

- EK navrhuje nový cíl vycházející z iniciativy INTERREG, který by měl přispívat k další integraci EU podporou spolupráce na různých úrovních: **přeshraniční, mezinárodní a meziregionální**
- aktivity v rámci této priority budou realizované prostřednictvím integrovaných programů řízených jedním orgánem a financovaných z ERDF
- V rámci **přeshraniční spolupráce** budou mít nárok na podporu všechny regiony NUTS III při vnějších i vnitřních hranicích (včetně pobřežních oblastí) → podporována budou společná řešení problémů sousedících oblastí
- v této souvislosti má EK v úmyslu navrhnout nový právní nástroj ve formě Evropského institutu pro spolupráci
- cílem tohoto záměru je zlepšení právních a administrativních problémů spojených s řízením přeshraničních programů a projektů
- tento instrument by měl oprávnění vykonávat aktivity v zastoupení veřejných orgánů
- v oblasti **mezinárodní spolupráce** vyzve EK členské státy a regiony, aby na základě zkušeností ze současných programů posoudily v kontextu rozšíření EU užitečnost a efektivitu stávajících 13 zón (vymezených v rámci iniciativy INTERREG IIIB) → následně by mělo být rozhodnuto o počtu zón
- EK navrhuje, aby v rámci regionálních programů byl vyčleněn určitý objem prostředků na **meziregionální spolupráci** – výměny, spolupráci a networking s dalšími členskými státy
- kromě toho má EK v úmyslu umožňovat výměnu zkušeností v evropském měřítku.
- za účelem efektivní spolupráce na obou stranách vnější hranice EU bude vytvořen **Nový sousedský nástroj**

11.3. Alokace finančních prostředků podle nově navržených priorit a územní specifika

- na prioritu **Konvergence** (nejméně rozvinuté regiony, regiony se statistickým efektem, Fond soudržnosti) bude alokováno asi 78% prostředků.
- priorita **Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost** bude mít alokaci asi 18% prostředků politiky soudržnosti
- přibližně 4% prostředků budou alokovány na prioritu **Evropská územní spolupráce**
- rozdělení prostředků mezi členské státy bude v případě **priority Konvergence** shodné s metodikou použitou v Berlíně (1999)
- dále **bude zohledněn** dopad rozšíření v případě stanovení prostředků **pro regiony se statistickým efektem**
- v případě **priority Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost** budou rozděleny prostředky na základě ekonomických, sociálních a územních kritérií
- rozdělení prostředků v rámci **priority Evropská územní spolupráce** bude probíhat na základě počtu obyvatel v regionu a relativních socioekonomických podmínkách
- **specifika** některých území, jako např. **vzdálených regionů, ostrovů, městských a horských oblastí a řídké zalidněných oblastí**, musí být odpovídajícím způsobem zohledněna i v rámci reformy politiky soudržnosti
- Evropská komise se domnívá, že tyto specifické problémy mohou být řešeny v rámci nové generace programů bez zvyšování počtu programů a nástrojů
- jakýkoliv program by měl proto poskytovat rámec pro různé situace, kterými se zabývá a umožňovat integrované řešení těchto problémů
- problematika **městských oblastí** bude řešena integrací aktivit **iniciativy URBAN** do programů strukturálních fondů
- na začátku nového programového období předloží každý členský stát seznam městských oblastí, které budou moci využívat specifické aktivity v rámci příslušných programů
- Evropská komise se domnívá, že by podíl aktivit realizovaných v městských oblastech měl dosahovat minimálně současné úrovně, tedy minimálně 10 % rozpočtu příslušných programů
- zapojení městských orgánů do přípravy a řízení programu je klíčové pro jeho úspěch → Evropská komise proto uvažuje o delegaci určitých pravomocí na tyto orgány
- spolupráce mezi městy bude zahrnuta do **nové priority Evropská územní spolupráce**

Evropská komise v rámci Finanční perspektivy navrhuje zjednodušení a vyjasnění role nástrojů na podporu rozvoje venkova a restrukturalizace rybolovu:

- nástroje na rozvoj venkova budou začleněny pod Společnou zemědělskou politiku
- obdobně bude začleněn nástroj na podporu restrukturalizace rybolovu
- Iniciativa LEADER+ bude začleněna do programů strukturálních fondů